

С Т А Н О В И Щ Е

От: доц. д-р Венета Кръстева Петрунова в секция „Публични политики и социални промени“, Институт по философия и социология при Българска академия на науките (ИФС-БАН), научна специалност „Социология“

Относно: конкурс за доцент в ИФС-БАН по научна специалност „Социология“, област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, обявен за нуждите на Център за емпирични социални изследвания на ИФС-БАН, обнародван в „Държавен вестник“, бр. 63/30.07.2021 г.

1. Общо описание на представените материали

В обявения конкурс са подадени документи от един кандидат – гл. ас. д-р Петя Иванова Илиева-Тричкова. Прегледът на материалите показва, че кандидатът изпълнява изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“, определени в Закона за развитие на академичния състав на Република България – придобита ОНС „доктор“, повече от две години стаж като главен асистент, публикуван монографичен труд. По отношение на минималните национални изисквания, както и тези, определени от Правилника на ИФС-БАН, впечатление прави, че д-р Петя Илиева-Тричкова значително ги надвишава – при изискуеми 430 точки, тя участва с 832,5. Отделно е представен и списък на публикациите, с които д-р Илиева-Тричкова е участвала в конкурс за главен асистент и за получаване на ОНС „доктор“, от които ясно се вижда, че няма повторения с тези, с които се кандидатства в настоящия конкурс.

В конкурса д-р Петя Илиева-Тричкова участва със 17 публикации, на които тя е автор или съавтор. Трябва да се отбележи, че десет от тях са публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, като по-голямата част са в списания от най-висок ранг, попадащи в категория Q1, Q2 и Q3. Заедно с това са представени девет доклада, изнесени на международни форуми и участие като изследовател в три научно-изследователски проекта. Високо трябва да бъде оценен фактът, че хабилитационният труд е издаден от международно реномирано академично издателство (Palgrave Macmillan) на английски език.

2. Обща характеристика на научната, научно-приложната и преподавателската дейност

Фокус в академичната биография на д-р Илиева-Тричкова е научно-изследователската дейност, като специално трябва да се отбележат три аспекта, които са характерни за работата на кандидата:

- Публикационна дейност в списания с импакт фактор, попадащи в първите три квартали според индикатора CiteScore (13 от общо 23 публикации, индексирани в Scopus и/или Web of Sciences). Това е доказателство за високото ниво, на което д-р Илиева-Тричкова работи. Малко български социолози могат да се похвалят с толкова публикации в списания от този ранг. Няма да е пресилено, ако кажа, че едва ли има друг млад български социолог, който има подобни постижения. Съвсем логично тази дейност води до международна разпознаваемост, едно от доказателствата, за което е големият брой цитирания и високият h-index (8);
- Активно участие в престижни научни форуми (58 участия от 2009 г. насам). Това допринася, от една страна, за повишаване качеството на работата на д-р Илиева-Тричкова, чрез получаваната обратна връзка от учени от различни държави. От друга страна това е чудесна възможност за запознаване на международната научна общност с постиженията на българските социолози;
- Участие в научно-изследователски проекти (16 на брой от 2006 г. до момента), голяма част от които международни.

За професионалната активност на д-р Илиева-Тричкова свидетелства и членството ѝ в четири организации (три от които международни), насърчаващи изследванията и международното сътрудничество в областта на социологията и социалните науки.

3. Съдържателен анализ на научните постижения на кандидата

Публикациите на д-р Петя Илиева-Тричкова, представени за участие в конкурса, са в няколко тематични полета:

- Висше образование и учене през целия живот;
- Неравенства – образователни и полови;
- Дарителство в образованието;
- Преход от образование към работа;
- Баланс между професионален и личен живот на младите хора.

Във всички публикации се откроява добро познаване и умело владеене на различни съвременни теоретични концепции, като издигнатите хипотези се доказват чрез анализ на емпирична информация и данни от международни изследвания. В анализите си д-р Илиева-Тричкова прилага и интерпретира такива значими теоретични понятия като справедливост и обществено благо, овластяване, активност, социално доверие, социална вграденост и др. В монографията, представена като хабилитационен труд, научните дирения са придобили един завършен и добре премислен вид и без съмнение допринасят за по-доброто разбиране на мястото и ролята на образованието за възрастни в съвременните (постмодерни) общества. В справката за научните приноси кандидатът изключително прецизно е систематизирал своите постижения и те коректно отговарят на съдържанието на представените публикации, затова няма да се спирам върху всеки един от тях, а само на част:

Първо, прилагането на концепцията и разкриването на евристичния потенциал на подхода за способностите и възможностите за реализация при изследването на образованието (на възрастни) е значимо, защото дава една по-широка перспектива за

анализ на човешкото развитие и живот. Чрез прилагането на перспективата за социалната справедливост се отчитат както индивидуалните, така и външните фактори, влияещи върху способностите и възможностите за реализация на хората. По този начин се отчитат ограничените легитимни възможности и реалните свободи, които хората имат за постигане на различни желани резултати или състояния.

Второ, чрез теоретичните концепции, които д-р Илиева-Тричкова прилага към образованието, се разкрива различна от общоприетата и наложена като най-значима роля на образованието – неговата трансформираща/овластяваща роля, която има много по-дългосрочни ефекти за хората и развитието на обществата, отколкото приемането му единствено като инструмент, най-вече за производство на кадри за пазара на труда.

Трети принос, който заслужава специално внимание, е свързан с предложените от д-р Илиева-Тричкова теоретични модели относно образованието на възрастни и прехода към работа. По този начин се идентифицират и обобщават основни аспекти относно взаимодействията с институциите, степента на активност на хората и факторите, които влияят върху техните способности и възможности за реализация. Създадените модели позволяват сравнимост на образованието за възрастни в различен социален и институционален контекст. Освен теоретични концептуални модели, кандидатът дискутира важни методологически въпроси, свързани с емпиричните изследвания в областта на образованието и предлага нови методологически инструменти, с които да се измерват неравенствата в образованието на възрастни и висшето образование.

С темата за неравенствата са свързани редица значими постижения на д-р Илиева-Тричкова. На първо място искам да посоча анализирането на връзката между образователни неравенства и два изключително важни за всяко общество аспекта – социално доверие (междупличностно и институционално) и човешко развитие, като тази свързаност се аргументира чрез анализ на голяма по обем емпирична информация в сравнителен план. В тази връзка намирам за важно поставянето на въпроса за „социална справедливост по отношение на какво“ и разглеждането му като един от основните аспекти на социалната справедливост в достъпа и участието в образованието, защото това позволява да се разкрият значими неравенства, породени от самата структура и същност на системата за висше образование. Безспорно постижение в областта на изследване на неравенствата в образованието е и разкритата връзка между участието в неформално образование за възрастни и получаването на признаване от другите.

Постиганията на д-р Илиева-Тричкова имат освен научна и важна практико-приложна функция, тъй като на базата на солидна теоретична основа и богата емпирична информация се правят аргументирани препоръки за подобряване образователната система в страната и по-специално относно ученето през целия живот, връзката между образование и бизнес, намаляване на образователните неравенства. Детайлният и задълбочен анализ, който д-р Илиева-Тричкова прави в своите публикации, позволява да се аргументира необходимостта от разработването на по-диференцирани и нюансирани политики в сферата на образованието и обучението на възрастни, което искрено се

надявам да бъде взето предвид от законотворците при реформиране на образователната система в България.

Освен в областта на ученето през целия живот, д-р Илиева-Тричкова има и приноси в изследването на половите различия - като разкрива механизма, чрез който образователната система в България допринася за регионалната сегрегация по пол в професионалното образование и показва влиянието на образованието върху баланса между работа и личен живот, както и по отношение на дарителството в образованието – като го разглежда като активност в полза за другите, насърчаващо множеството мисии на висшето образование.

4. Определяне приноса на кандидата в колективни публикации

Голяма част от публикациите на кандидата са в съавторство, като за всички тях са предоставени разделителни протоколи. От тях става ясно, че д-р Илиева-Тричкова има равна заслуга за разработване на съвместните текстове. Монографията, макар и колективна, има ясно определено авторство (декларирано и чрез разделителен протокол), от което се вижда, че кандидатът е разработил самостоятелно повече от 100 стандартни страници, с което се покриват формалните изисквания за монография и което е по-важно – прави възможно да се оценяват приносите на д-р Илиева-Тричкова. Това позволява убедено да се направи заключение, че всички посочени от кандидата приноси, както и тези, на които обърнах специално внимание по-нагоре, са публикувани както в подготвените от кандидата части на колективната монография, така и в самостоятелни публикации.

5. Отражение на научните публикации на кандидата в научната литература

Д-р Петя Илиева-Тричкова участва в конкурса с 29 цитирания, болшинството от които от чуждестранни автори. Заслужава да се отбележи, че 18 от цитиранията са в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация. Това е ясен показател за значимото присъствие на кандидата в световното научно пространство, постигнато благодарение на високото качество на работа и значимостта на нейните разработки.

6. Препоръки към кандидата

Имам една основна препоръка към д-р Петя Илиева-Тричкова, която не е насочена към нейната научно-изследователска дейност, а произтича от нея. А именно – да обмисли възможността за преподавателска дейност и научно ръководство на докторанти, тъй като съм убедена, че българските студенти могат само да спечелят от знанията, които тя може да им даде, например за различните теоретични концепции, чрез които може да се изследва образованието, за работа с бази данни, за обработка на емпирична информация и т.н.

7. Лични впечатления от кандидата

Имах възможност да работя с д-р Петя Илиева-Тричкова в голям международен проект. По това време тя работеше по своята докторска дисертация и въпреки натовареността си, прояви изключителна професионална ангажираност и добросъвестност в съвместната ни работа. Д-р Илиева-Тричкова има повече от 14 години стаж в ИФС-БАН (макар и с различни имена), в които успява да изгради добри колегиални отношения, да развие изследователския си потенциал и да постигне впечатляващи научни резултати.

На основата на личните ми впечатления за професионалната почтеност и на научните постижения на д-р Илиева-Тричкова смятам, че тя притежава всички необходими качества за заемане на академична длъжност „доцент“. Убедена съм, че тя може да бъде пример за това как трябва да работят младите социолози в България и към какво да се стремят в своята научна кариера. Без съмнение ИФС-БАН би имал огромна полза от учен, който с изследванията си не само ще повишава неговия научен потенциал и престиж сред световната научна общност, но и притежава капацитет да подготвя социолози, работещи на високо академично ниво.

8. Мотивирано и ясно формулирано заключение

Хабилитационният труд и публикациите, с които д-р Илиева-Тричкова участва в конкурса, нейните научни постижения, както и личните ми впечатления, ми дават категорично основание да дам положителна оценка и да препоръчам на членовете на уважаемото жури да предложат на Научния съвет на Института по философия и социология при БАН гл. ас. д-р Петя Иванова Илиева-Тричкова да бъде избрана на академичната длъжност „доцент“ в Центъра за емпирични социални изследвания при ИФС-БАН.

02.12.2021г.

София

доц. д-р Венета Кръстева